
GRAMOTNOST KLÁVESNICOVÁ

SCHOPNOST ČÍST A PSÁT TEXT JE TRADIČNÍM ZÁKLADEM A PŘEDPOKLADEM VZDĚLANOSTI. VÝVOJ TECHNIKY, TECHNOLOGIE I ZPŮSOBU KOMUNIKACE FORMU PRÁCE S TEXTEM RADIKÁLNĚ MĚNÍ. HUSÍ BRK ANI KALAMÁŘE S INKOUSTEM UŽ DLOUHO V PRACOVNÁCH ČI ŠKOLNÍCH LAVICÍCH NENAJDEME, OVŠEM I KULIČKOVÉ PERO PRO PŘEVOD MYŠLENKY DO TEXTU HLAVNÍM NÁSTROJEM BÝT PŘESTALO. VĚTŠINA TEXTŮ VZNIKÁ POMOCÍ KLÁVESNICE, SPOUSTA SPECIALIZOVANÝCH PÍSAŘSKÝCH SIL ZMĚNILA CHARAKTER PRÁCE, PROTOŽE JIM ŠÉFOVÉ DIKTUJÍ JEN VÝJIMEČNĚ A NA POČÍTAČI PRACUJÍ SAMI.

JAK NA TYTO ZMĚNY REAGUJE ČESKÉ ŠKOLSTVÍ A ZAMĚSTNAVATELÉ?

ZEPTALI JSME SE MANŽELSKÉHO PÁRU, KTERÝ SVŮJ ŽIVOT S TVORBOU A ZPRACOVÁNÍM TEXTŮ SPOJIL.

Proč je v době chytrých telefonů, tabletů a vyvíjející se technologie diktování rovnou do počítače užitečné učit se psát na klávesnici PC naslepo?

Pro mobilní komunikaci či získávání informací z internetu jsou chytré telefony a tablety velmi výhodné. Není ovšem náhodou, že s nimi při objektivním srovnávání technologií pro záznam a zpracování textů dosud nikdo neuspěl. Na světových šampionátech je možno text zaznamenávat technologií psaní hlasem, na počítačích s přídatnou klávesnicí, noteboocích

či tabletech, ale třeba i na psacím stroji. Odevzdat za 30 minut zaznamenaný text tak, aby po odečtení 100 úhozů za neopravenou chybu a ještě zbylo přibližně 9000 písmen, se v tomto tisíciletí daří pouze pomocí klasické klávesnice jako přímému nástupci psacích strojů a jen velmi vzácně na noteboocích, pokud ano, pak s připojenou klasickou klávesnicí.

Jakých výsledků dosahuje družstvo České republiky?

JAROSLAV ZAVIAČIČ

ABSOLVOVAL OA (TEHDY VHŠ)
V HODONÍNĚ

MISTR ČESKOSLOVENSKÝCH ŠKOL
V PSANÍ NA STROJI 1958

VICEMISTR SVĚTA (PAŘÍŽ 1965)

JEDEN ZE TŘÍ LIDÍ, KTEŘÍ NA
MECHANICKÉM PSACÍM STROJI
PŘI OFICIÁLNÍ SOUTĚŽI NAPSALI
ZA 30 MINUT PŘES 18 000 ÚHOZŮ.

AUTOR METODY INDIVIDUÁLNÍ
PROGRAMOVANÉ VÝUKY PSANÍ
NA KLÁVESNICI

EXPREZIDENT A NYNÍ ČLEN VĚDECKÉ
KOMISE A ZÁSTUPCE ČR VE SVĚTOVÉ
ORGANIZACI PRO ZPRACOVÁNÍ
TEXTU INTERSTENO

Odpovídáme až s rozpaky: v tomto tisíciletí jsme prakticky vždy získali více než polovinu všech vybojovaných medailí. Za námi zůstaly daleko větší země, např. USA, Rusko, Německo, Turecko ... Nedávno jsme měli tu čest setkat se osobně s trenérem českých fotbalistů panem Vrbou a popřáli mu aspoň desetiinu úspěchů, jichž dosahujeme my v tomto skromném sportu.

Uplatňují se naši mistři světa i v praxi?

Je o ně velký zájem na pracovištích vyžadujících psát text přesně a vysokou rychlostí. Před mnoha lety naši závodníci v psaní na PC zakládali v ČT titulkování pro neslyšící, nyní bývají delegováni k jednáním, jejichž účastníci jsou sluchově postižení či na konference při ambici pořadatele během několika minut zveřejňovat projevy řečníků na internetu. Sám jsem v šedesátých letech byl pověřen vedením redakční techniky (písárna, dálnopis, stenografie) v tehdy nejmoderněji vybavené české redakci Rudého práva, zažil tak

Pražské jaro, ale také okupaci 1968. Během ní byla komunikace velmi složitá, Středočeské dřevařské závody poskytly nenápadné tajné pracoviště s dálkopisem, odkud jsem posílal do celého světa denně na čtvrt miliónu písmenek textu, který mi většinou telefonicky redaktoři diktovali, nebo byl tajnými kurýry dopravován v tištěné podobě. Švédský Dagens Nyheter mi za reportáže poskytl novinářskou cenu, ale já zůstal až do roku 1990 v anonymitě, pak teprve mi osobně pogratuloval švédský velvyslanec a šéfredaktor novin přijel předat publikaci s historií tohoto největšího skandinávského deníku s kapitolou z roku 1968 nazvanou „*Náš neznámý přítel z Prahy*“.

K čemu je kromě sportu rychlé a přesné ovládání klávesnice užitečné?

Pro efektivní psaní textu není klíčovým předpokladem rychlé psaní, ale psaní bez potřeby dívat se na ruce. Kdo písmenka na klávesnici hledá zrakem, časem nabude rutiny a několik málo vteřin je vyťukává i značnou rychlos-

ING. HELENA ZAVIAČIČOVÁ

ABSOLVOVALA OA (TEHDY SEŠ) VE SLANÉM A VŠE V PRAZE

MISTRYNĚ ČESKOSLOVENSKÝCH ŠKOL V PSANÍ NA STROJI 1989

DEVÍTINÁSOBNÁ MISTRYNĚ SVĚTA V ZÁZNAMU A ZPRACOVÁNÍ TEXTŮ - POPRVÉ 1998 V LAUSANNE, PODEVÁTÉ 2003 V ŘÍMĚ

DRŽITELKA SVĚTOVÉHO REKORDU (ZA 30 MINUT RYCHLOSTÍ 956 HRUBÝCH A 928 ČISTÝCH ÚHOZŮ ZA MINUTU)

VEDOUCÍ INTERNETOVÉ ŠKOLY ZAV, JEJÍMŽ PROSTŘEDNICTVÍM KAŽDÝ ROK ZÍSKÁ NEBO VÝRAZNĚ ZKVALITNÍ KLÁVESNICOVOU GRAMOTNOST KOLEM 50 000 ŽÁKŮ VE ČTYŘECH JAZYKOVÝCH VERZÍCH

VEDOUCÍ JURY SOUTĚŽE „OPIS TEXTU“ PŘI SVĚTOVÉM ŠAMPIONÁTU

VYHLÁŠENÍ - MEDAILISTÉ U STUPŇŮ VÍTĚZŮ S JAROSLAVEM

tí. Ovšem tímto hledáním a následnou kontrolou napsaného textu na obrazovce s nezbytnými opravami je zaměstnán natolik, že zapomíná asi 2/3 toho, co už měl vymyšleno. Hlavním důvodem výuky psaní naslepo je tedy zachování vysoké intelektuální kapacity při převodu myšlenky do textového souboru.

Když se dítě učí psát tužkou na papír, má také potřebu nejen zhruba tahu tužkou očima sledovat, ale promýšlet směr tahu, který je u každého písmenka jiný. V této fázi nic moudrého nevymyslí, po zvládnutí písmenka si musí znovu objasnit, jaké slovo vlastně chtělo napsat.

Dobrym příkladem nezbytnosti rutinního ovládání „naslepo“ je rychlostní páka automobilu. Na ní je sice schéma, kterým směrem je třeba pákou posunout, ale kdyby se při každé změně rychlostního stupně řidič zrakem musel na tomto schématu orientovat, asi by velmi rychle havaroval.

Stále více textů (na konferencích, ale například i v holandském a dalších parlamentech) je prostě nahráváno a dobří písaři je v klidu rychle a přesně ze zvukového záznamu přepisují.

Kdy je s výukou ovládání klávesnice vhodné začít?

Podle jedné zahraniční studie se parazitní návyk (hledání písmen na klávesnici pomocí zraku) za předpokladu individuální výuky zohledňující velmi rozdílný stupeň vývoje žáka dá velmi dobře překonat ve věku kolem 10 let.

A co dospělí, kteří už nediktují písařkám, ale sami do klávesnice

v několikavteřinových dávkách buší?

Každým dalším rokem praxe improvizované tvorby textu pomocí zraku je zbavení se parazitního návyku „hledat“ místo „psát“ obtížnější. Zde platí ještě více než u dětí potřeba individuální programované výuky. Právě tu už od studentských let v Hodoníně díky skvělému pedagogovi Jaroslavu Robkovi vyvíjím, nazval jsem ji třemi úvodními písmeny příjmení, tedy ZAV. Od roku 1965 se k vývoji v německé verzi přidal dnes již nežijící přítel a také vicemistr světa Franz Sager z Vídně, od roku 1991 jsme tvořili autorskou trojici s tehdejší mojí nejúspěšnější žákyní a již mistryní světa, Helenou Matouškovou. Naše dlouholetá pracovní, sportovní a autorská spolupráce je završena manželstvím a společnou péčí o české reprezentanty a žáky ZAV.

Bohužel u nás už máme třetí generaci vzdělaných lidí, kteří neměli důvod učit se na klávesnici psát. Jen vzácně se neseťkáme s lékaři, kteří polovinu doby vyšetření tráví hledáním písmenek pro sepsání lékařské zprávy, kriminalista hledající písme-

JAROSLAV A VÝSLEDKY VOLEB

na zraku je proti vyslychané osobě ve velké nevýhodě, protože přes svoji zkušenost a strategii musí po každém záznamu několika slov další otázku znovu promýšlet.

A děti českých základních škol – pokud je nevedou osvícení ředitelé – doplácují na to, že v komisi pro rámcové vzdělávací programy MŠMT zjevně nesedí nikdo, kdo by sám využíval výhod klávesnicové gramotnosti a pomohl tak její získávání ve školách povinně zajišťovat. Se stařeckou prostořekostí to někdy vysvětlují představou, že se blíží potopa, ale o blížící se potřebě výuky plavání rozhodují neplavci.

V čem metoda spočívá?

Jako student jsem se snažil sám sebe trénovat co nejpestřeji, tak, aby byla příprava do školy na hodiny psaní na stroji zajímavá a povinnost se změnila ve sportovní hru s evidencí počtu písmen, které za minutu dokáží jen přečíst, pak ve vzduchu naznačit pohyby správnými prsty napsat, skutečně je napsat, propočítat rychlost a přesnost, srovnávat s tehdejšími závodníky. Byla ovlivněna nejen již zmíněným vyučujícím, který uměl žáky motivovat, ale i tatínkem, náčelníkem župy Slovácké, z jehož knihovny jsem s chutí pročítal publikace o tréninku nejúspěšnějších lehkých atletů. Všechna jedno až desetiminutová zadání výuky ZAV jsou číslována. Žák má neustále možnost srovnávat svůj postup nejen s jinými ve třídě, ale i s desítkami tisíc jiných, zvolit si srovnání se všemi, případně stejně starými či pouze těmi, kteří výukou procházejí ve stejném jazyce jako on. To je vysoce motivační a jednou z nových rolí učitele ve třídě

fyzicky přítomného je žáky k tomuto srovnávání přivádět. Úspěšný vývoj je vhodné jako příkladný zveřejňovat, neúspěšný nechat žáka motivačně působit, aniž by byl uváděním nedobrého výsledku demotivován. Tato číslovaná cvičení jsou cíleně zaměřena na čtyři fáze:

1. *Transformační činnost mozkové kůry*: převod vizuálního či sluchového vjemu na pokyn příslušnému prstu, aby se pohnul správným směrem;

2. *Technika*: dnes už méně důležitá oproti výuce psaní na fyzicky náročných psacích strojích, takže pořadí probíraných písmen odpovídá potřebě toho kterého jazyka, nikoli aby začínalo podle obratnosti prstů, tedy v českém jazyce písmenem „f“;

3. *Přesnost*: díky četným vlastním zkušenostem jako soutěžícího a později trenéra družstev několika evropských týmů, ale i konzultacím se špičkovým českým psychologem Pavlem Říčanem obohacena např.

o cílenou eliminaci následných chyb, automatickým archivováním chyb, jichž se žák dopustil a nabídkou cvičení z těchto chyb složených;

4. *Koordinace*: závěrečná zkouška, bez jejíhož splnění žák nemůže postoupit k výuce dalšího písmene či znaku, ale je automaticky naveden k opakování látky, kterou dostatečně nezvládl.

Doplňkem nácviku jsou i klávesnicové hry, u pokročilejších s využitím memorování – např. slovenských, německých, anglických a čínských slovíček, aritmetických úkonů, procvičování české gramatiky, normy pro úpravu písemností, apod.

HELENA S VÍTĚZI SOUTĚŽE

Kolik času potřebuje dospělý ke přechodu při tvorby textu od „hledání“ po „psaní“?

Významnou výhodou metody ZAV je organizace: nikdo nikam nemusí docházet, stačí na skola@zav.cz poslat jméno a příjmení, u zájemců mladších 18 let i rok narození. Na bezplatné vyzkoušení dostanou dálkový kurz, jímž procházejí po chvilkách, někdy pár minut, jindy hodinu, tak dlouho, dokud se dobře koncentrují a nácvik jim přináší potěšení. Za hodinu lze projít i 20 cvičení, přibližně od cvičení 400 se již vyplácí psát bez dívání na ruce, i když ještě nejsou všechna písmena probrána. Zájemcům s částečnou znalostí psaní „všemi deseti“ pak Internetová škola ZAV pošle kontrolní rychlokurz pro zjištění, od kterého místa výuky je pro žáka vhodné s výukou začít. Pokud se o získání klávesnicové gramotnosti zajímá větší pracovní kolektiv nebo škola, vyžádá si pověřený lektor manuál k zavedení školní/firemní verze ZAV, při níž má neustálou kontrolu postupu jednotlivých žáků, aniž by museli do výuky docházet, vhodná je pouze úvodní

a pak občasná kontrolní hodina pod lektorovým dohledem.

Jaké osvědčení je pro podnikové personalisty hodnotnou informací o kvalitách uchazeče o zaměstnání spojeného s prací s textem?

Po několikaleté přestávce byla obnovena možnost složit státní zkoušku nejen z těsnopisu, stenotypistiky či psaní na klávesnici (opis, tabulka, korespondence), ale i ze zpracování textů, která byla koncipována po konzultacích s Hospodářskou komorou ČR. Pokud má uchazeč pracovat v administrativě, je vhodné, aby se prokázal jak zkouškou z korespondence a tím dával předpoklad správné formy jím zpracovaných písemností ve smyslu české normy, ale také zkouškou ze zpracování textů, obsahující zejména obratnost práce s Wordem, gramatické prvky a zejména schopnost rychle a přesně text zaznamenat. Tuto zkoušku Národnímu ústavu vzdělávání pomáhá organizovat i Český spolek pro zpracování informací Interinfo ČR za podpory Internetové školy ZAV, z části výtěžku je

financována podpora talentovaných žáků tak, aby byli schopni posílit i družstvo ČR při dalším světovém šampionátu – nyní se připravujeme na červenec 2017, místem konání bude Berlín.

Těsnopis stále existuje?

Nejen že ano, ale významnou měrou se v několika zemích včetně ČR na záznamech mluveného slova podílí. Denně můžeme naše kolegy využívat grafický těsnopis vidět například v přenosech z Parlamentu. Česká republika se do historie těsnopisu zapsala zejména dílem mistra světa a nejrychlejšího člověka v zázna-

NAHOŘE: NÁVTĚVA ČÍNSKÉ ŠKOLY INFORMATIKŮ

DOLE: NEJLEPŠÍ ŽÁKYNĚ ŠKOLY INFORMATIKŮ S ČÍNSKÝM STENOGRAFOVACÍM STROJEM YAWE...

mu mluveného slova (přes 200 slov za minutu!) Miloše Matuly – *Teorie a praxe těsnopisu*. Z jeho odkazu také při vývoji českého strojového

AUTOŘI ČÍNSKÉHO A ČESKÉHO STROJOVÉHO TĚSNOPISU: YAWE KELIANG A JAROSLAV...

těsnopisu čerpám podobně jako z konzultací otce čínského strojového těsnopisu, pana Yawe (viz fotografie z Pekingu 2006).

Jaké poselství pod heslem „klávesnicová gramotnost“ by Zaviačičovi formulovali?

Čím menší národ, tím větší roli v jeho rozvoji hraje úroveň vzdělanosti coby semenišťe myšlenek. Bez

jejich převodu do textových souborů by se efektivně nešířily ani nerozvíjely. Odkazy gramotných kronikářů doby husích brků překonaly staletí. Dnes tvorbu textu jako mocný nástroj zpracování myšlenek využíváme všichni. Přejeme-li si, aby naše země dělala čest principu Komenského školy hrou, vložme ho do rukou jak dětem ve školách, tak i těm klávesnicově negramotným dospělým, kteří ani netuší, co zanedbávají.